

Notat om tilstanden i «byens bakgård»- Vestfoldtunet og Tallak.

Forslag til tiltak og kostnadsberegning

Kort historikk: På Slottsfjellet er det gjort funn som viser aktivitet fra yngre steinalder og frem til i dag. Vi har nye og spennende arkeologiske funn som viser at det kan ha vært en tidligere bygdeborg her allerede fra eldre jernalder og det har vært aktivitet i vikingtiden flere steder på området. Slottsfjellet var en av Nordens største borganlegg i middelalderen anlagt av Håkon Håkonsson som ble konge i 1217. Borgen ble brent ned i 1503 og var deretter en ruinpark. Under nasjonsbyggingen og Tønsbergs 1000-årsjubileum ble Slottsfjellstårnet reist i 1888. (Tønsberg hadde 1000 årsjubileum i 1871) Det erstattet et tretårn som ble bygd i 1856 og som brant i 1974. Tårnet fungerte som Tønsbergs museum fra 1896 inntil det ble bygget et museum i sveitserstil på slutten av 1800-tallet. Dette museet ble revet etter 2 verdenskrig i 1951/52 og erstattet av dagens museum i Farmannsveien fra 1953. Området på nordsiden av Slottsfjellet og Tallak var i mange år beiter og bebyggelse frem 1950-tallet. På Tallak finnes også rester etter en av Nordens største teglsteinovner fra middelalderen. Anlegget er fredet. Bygningene representerer en typisk Vestfold-gård med framhus, kårbygning, låve og andre driftsbygninger. I dag finnes det 16 unike bygninger fra 1407 til ca. 1860, to av bygningene er fredet. Slottsfjellsmuseet ble ombygget og gjenåpnet i 2010, og i perioden 2011-2018 har Slottsfjellsmuseet utviklet «en helhetlig attraksjon» og har i dag driftsansvaret for Slottsfjellstårnet, Slottsfjellshulen (bunkers fra 2 vk), Vestfoldtunet og Slottsfjellsmuseet i Farmannsveien. Det er to kafeer på området i tillegg til enkel servering i Slottsfjellstårnet. Museet samarbeider med middelalderfestivalen, Slottsfjell og en rekke lag og foreninger for å formidle og forvalte området. I 2012 gikk Tønsberg kommune, Vestfold fylksekommune og Vestfoldmuseene IKS v/ Slottsfjellsmuseet sammen om en helhetlig plan for bruk og utvikling av Slottsfjellsområdet. Området skal reguleres og reguleringsplanen er nå på høring.

Nåværende eierform og ansvarsfordeling:

Grunneier i området er stamhuset Wedel Jarlsberg. Stamhusbesitteren har gitt brukstillatelse til Tønsberg kommune. Slottsfjellsplatået skjøttes av Tønsberg kommune og Riksantikvaren har forvaltningsmyndighet for ruinparken og vestre del av Tallak (egen vernesone). Vestfoldtunets bygninger og ansvaret for Tallak ble gjennom en avtale fra 1930-årene overført til museet som den gang var Stiftelsen Vestfold fylkesmuseum. Tønsberg kommune har i dag ansvar for driftsoppgaver som flagging, renovasjon, skjøtsel og strøing etc på hele området. Slottsfjellsmuseet (tidl. Vestfold fylkesmuseum) har ansvar for utlån/utleie av Tallak samt vegetasjonpleie rundt bygningene. Stiftelsen Vestfold fylkesmuseum som eier alle bygningen på Vestfoldtunet inkludert Sæterkafeen og har gjennom en samarbeidsavtale gitt Slottsfjellsmuseet drifts-, vedlikeholds- og formidlingsansvar for bygningsmassen.

Utfordringer:

Vestfoldtunet ligger sentralt til og er en del av det urbane livet i Tønsberg. Området er åpent for alle hele døgnet, og dette medfører dessverre at enkeltpersoner og grupper påfører området stor skade og utgjør en vesentlig sikkerhetsrisiko og et utrivelig miljø.

Slottsfjellsplanen må sees i sammenheng med rusomsorgen i Tønsberg. I løpet av de siste tre årene har området i stigende grad vært utsatt for rot, søppel, sprøytespisser, innbrudd og tyveri. Det er området rundt Farmannsveien og nordre del av Slottsfjellsområdet som er mest utsatt, der kan man gjøre seg minst synlig. Slottsfjellsmuseet har brukt mye ressurser til å reparere hus og inventar samt rydde opp etter tyverier og vi har vært jevnlig i kontakt med politi og vakselskap. Dette koster også mye penger i form av egenandel i forsikringer og tid for ansatte å følge opp alarmer og ulovligheter. Det har vært krevende økonomisk å sørge for tilstrekkelig brann- og tyverialarm, til tross for at vi har fått midler fra Kulturrådet til sikring. Vi har søkt Vestfoldmuseene, Tønsberg kommune, Vestfold fylkeskommune og flere private aktører om midler til dette viktige arbeidet uten å lykkes. I 2107 lyktes det oss endelig å fullfinansiere første trinn i vår sikkerhetsplan. Dette tok 5 år! Vi er svært takknemlige for støtten fra Lyngaas-stiftelsen som gjorde dette mulig. Det er et langsiktig mål at området forskjønnes og sikres slik at Vestfoldtunet kan bevares for fremtiden. Dette er dessverre et problem som også er vanlige på andre friluftsmuseer i Norge. Ved enkelte områder der ressursene er utilstrekkelige har museene måttet sette opp gjerder for å hindre allmenn ferdsel utenom åpningstid. Slottsfjellsmuseet ønsker ikke den løsningen, men må nå ta sikkerheten på alvor.

Muligheter:

Slottsfjellsområdet og Vestfoldtunet er vår felles kulturarv og representerer en viktig verdi i fremtiden. Bygningene er unike og uerstattelige, både utvendig og mht autentisk inventar. Slottsfjellsmuseet utarbeider nå en formidlingsplan for håndverksformidling i samarbeid med Riksantikvaren og en rekke lag og foreninger. Vi har mange vellykkete arrangement og har mottatt støtte fra Sparebankstiftelsen, Lyngaas-stiftelsen og Andebu sparebank. Nå ønsker vi å revitalisere og videreutvikle Vestfoldtunet med dyr, aktivitet, håndverk, skuespill og opplevelser for alle. Da må det avsettes midler til drift og vedlikehold og samarbeidet med lag og foreninger bør intensiveres. Slottsfjellsmuseet har i flere år arbeidet for å bedre situasjonen på Vestfoldtunet og ønsker større ansvar og bedre ressurser til dette. Vestfoldtunet kan bli en fantastisk perle både for turister og innbyggere, det er sentralt plassert og har et enormt stort potensial. Byens bakgård bør bli byens stolthet som kan skape en positiv identitet for nye Tønsberg kommune der by og land møtes!

Forslag til løsninger på kort sikt samt kostnader:

Tiltak	Tbg kommune/andre	Museet	Frivillige	Kostnad for museet
Videovervåking		x		150 000
Belysning	x (Slottsfjellsplanen)			
Økt renovasjon	x	x	x	50 00 (frivillighetskoordinator 1 mnd pr år)
Økt patruljering	Politiet			
Økt patruljering		x		50 000 til utrykning NOKAS og oppgradering av sikkerhetsplan
Økt tilsyn, opprydning og fotografering		x		Egne ansatte
Nettverk til alarm		x		I samarbeid med Slottsfjell
Tilstedeværelse		x	x	Egne ansatte, rutiner, formidling
Restaurering av skader og forsikring				50 000
SUM				300 000

Oppsummering.

De viktigste tiltakene er innstallering av videovervåking (Slottsfjellsmuseet), generell økt belysning (Lysplan, Slottsfjellsplanen v/ Tbg kommune) økt renovasjon (arbeidsfordeling mellom bydrift og frivillige som koordineres av museet), økt generell tilstedeværelse og evt bom, patruljering av politi og NOKAS (museet) og museets ansatte mht tilsyn av kulturarven og utbedring av skader/tyveri. Dette arbeidet krever fagekspertise som Slottsfjellsmuseet nå har, men bør videreutvikles.

På lang sikt: Vedlikeholdsplan for bygningene for å gjøre området til «Vestfolds svar på Maihaugen» og som en del av «Norsk borgsenter». Det er et stort potensial for gårdsopplevelser midt i byen og Tønsbergs/regionens viktigste og flotteste parkområde med middelalderfokus. Museet ønsker å videreutvikles som portal inn til området med turistinformasjon, formidling, fasilitering (toalett, parkering, kiosk/kafe osv). Tønsberg kommune og Stiftelsen Vestfold fylkesmuseum (Tbg kommune har 2 repr. i styret) bør gå sammen for å finansiere en god utvikling.

Slottsfjellsmuseet søker om kr 300 000 til sikring av Vestfoldtunet for budsjettåret 2019. Dette søker vi om gjennom Vestfoldmuseene, men dette notatet kan være en spesifisering for å forklare hvorfor det haster med en bevilgning.

Lena Fahre 25/5 2018